

Стрижак О.О.

Харківський державний економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СТРУКТУРНОГО ПІДХОДУ SADT

Обґрунтовано необхідність застосування структурного проектування SADT при формуванні інтелектуального капіталу. Запропоновано IDEFØ модель та визначено основні функції формування інтелектуального капіталу підприємства.

Ключові слова: інтелектуальний капітал підприємства, IDEFØ модель.

I. Вступ. Постіндустріалізація суспільства обумовлює відповідні зміни в системі факторів виробництва. Із інформатизацією та комп'ютеризацією виробничих процесів в розвинених країнах з кожним роком зростають витрати на придбання інформації та знань, збільшується їх питома вага у собівартості продукції. В наслідок цих змін капітал як фактор виробництва, окрім матеріальної та фінансової форм, здобуває нову – інтелектуальну.

Як економічна категорія інтелектуальний капітал підприємства представляє собою сукупність здібностей та знань, які мають економічну цінність та використовуються у виробничій системі, орієнтованій на задоволення потреб суспільства, з метою створення інноваційного потенціалу та одержання доходу. Така форма існування доповнює категорію “капітал” новими ознаками, визначає необхідність розробки методичних рекомендацій щодо його формування.

II. Постановка завдання. Метою статті є розробка методичного підходу до організації формування інтелектуального капіталу підприємства.

III. Результати. Для організації формування інтелектуального капіталу підприємства автором пропонується використовувати модель-стандарт IDEFØ структурного проектування SADT.

В загальному сенсі організація представляє собою сукупність процесів чи дій, спрямованих на виконання поточних та перспективних планових завдань. Тому для організації формування інтелектуального капіталу необхідно визначити склад і структуру інформаційних процесів всередині підприємства. Для визначення порядку внутрішнього переміщення інформації треба спроектувати функції (процеси) формування інтелектуального капіталу (з їх входами та виходами). Тоді контекстна IDEFØ модель формування інтелектуального капіталу підприємства матиме такий вигляд (рис. 1).



Рис. 1. Контекстна IDEF0 модель формування інтелектуального капіталу підприємства

Декомпозицію контекстної IDEF0 моделі формування інтелектуального капіталу підприємства надано на рис. 2.

Опис блоків А1-А6 функціональної моделі формування інтелектуального капіталу підприємства, наведеної на рис. 2, надано нижче.

А1. Планування цілей в області формування інтелектуального капіталу підприємства.

Стратегія формування інтелектуального капіталу підприємства повинна базуватися на придбанні, створенні, поширенні і розвитку знань, використання яких надає підприємству конкурентну перевагу. Для розробки стратегії пропонується використовувати тривірневу структуру цілей в області формування інтелектуального капіталу підприємства. Кожний з цих трьох рівнів розглядається як сукупність цілей (табл. 1).

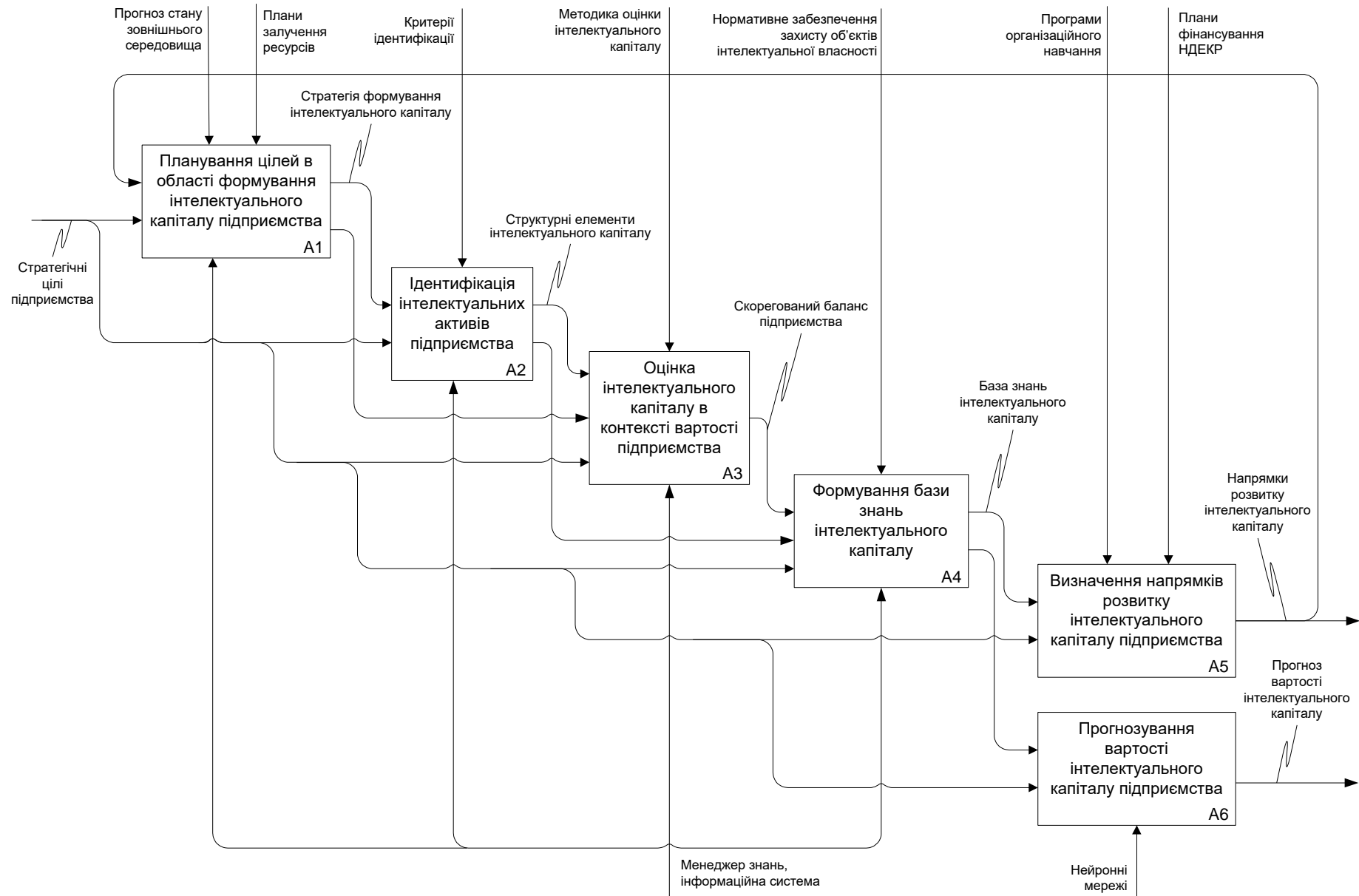


Рис. 2. IDEF0 модель формування інтелектуального капіталу підприємства

Таблиця 1

Структура цілей підприємства

№ п/п	Рівень	Ціль
Ц ₁ 1	Основні цілі підприємства	Матеріально-виробничі
Ц ₁ 2		Фінансові
Ц ₁ 3		Маркетингові
Ц ₁ 4		Інноваційні
Ц ₁ 5		Соціальні
Ц ₂ 1	Стратегічні цілі в області формування інтелектуального капіталу *	Вироблення корпоративної стратегії, що дозволяє найкращим чином управляти знаннями
Ц ₂ 2		Планування, створення та реалізація нової продукції, що засновується на кращому знанні
Ц ₂ 3		Переорієнтація бізнесу на створення, розгортання та експлуатацію активів знань
Ц ₂ 4		Створення спільних підприємств з метою полегшити експлуатацію знання
Ц ₃ 1	Цілі діяльності співробітників	Досягнення цілей організації, які цілком розділяються
Ц ₃ 2		В силу звички
Ц ₃ 3		Заробити гроші
Ц ₃ 4		Інтересне спілкування на роботі
Ц ₃ 5		Самоствердження
Ц ₃ 6		Кар'єра
Ц ₃ 7		Реалізація своїх творчих можливостей
Ц ₃ 8		По можливості Ви б взагалі не працювали

Примітка:

* - наведено із змінами [1, с.30]

Для визначення пріоритетності виконання цілей (табл. 1) в процесі формування інтелектуального капіталу підприємства пропонується використовувати попарне порівняння стратегій [2, с.221-225]. Реалізація цього підходу передбачає розгортання процесу таким чином, що цілі більш низького рівня визначають цілі більш високого рівня. Зокрема, кожна ціль є засобом досягнення сполученої з нею цілі більш високого рівня.

На основі розробленої стратегії формування інтелектуального капіталу підприємства визначаються ті ресурси, здібності та знання співробітників, які необхідні для досягнення цілей.

A2. Ідентифікація інтелектуальних активів підприємства.

На цьому етапі визначаються наявні структурні елементи інтелектуального капіталу. Автором статті пропонується розглядати інтелектуальний капітал підприємства в трьох аспектах: в якості фактора виробництва (ресурсний склад); з точки зору відносин власності (об'єкти права інтелектуальної власності); як об'єкта володіння, ідентифікації та оцінки (нематеріальні активи підприємства). З урахуванням вищенаведеного структура інтелектуального капіталу підприємства матиме наступний вигляд (рис. 3).

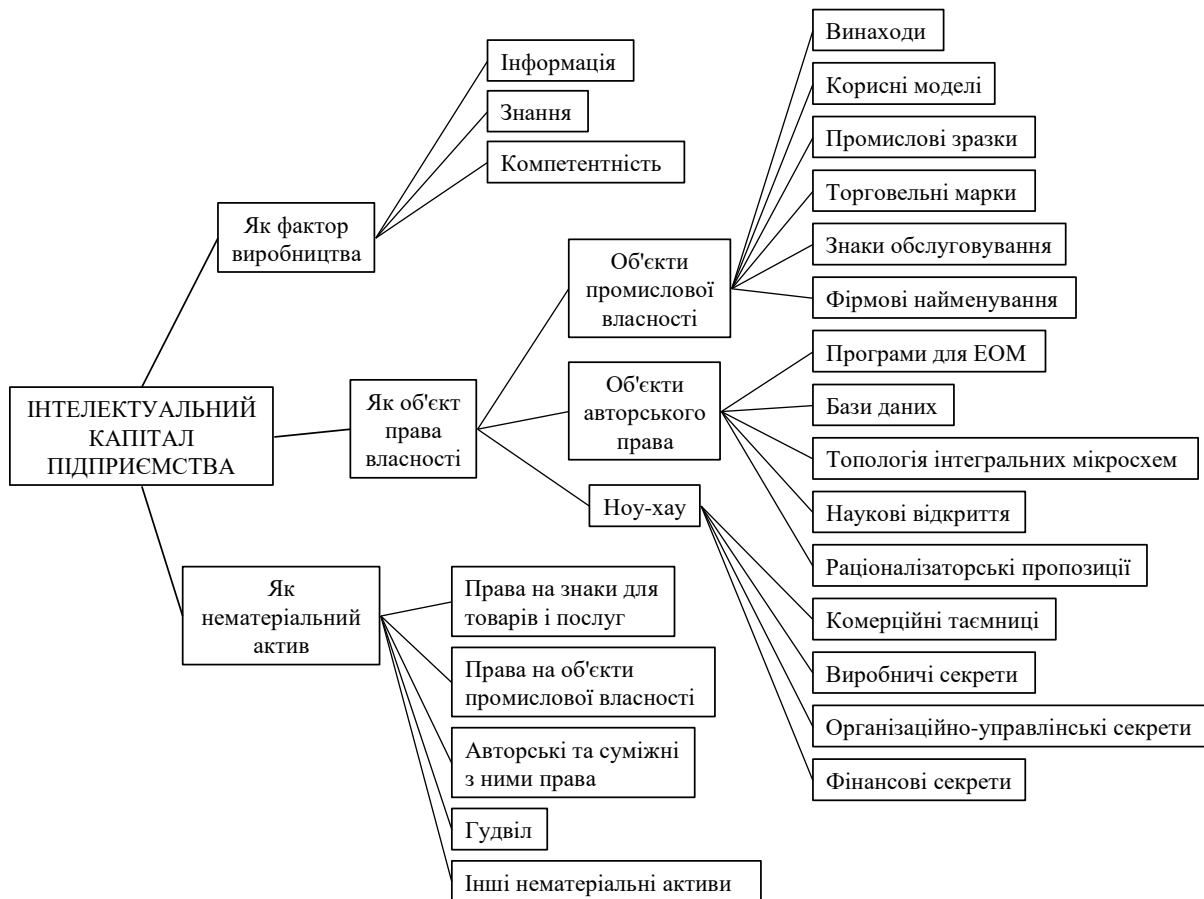


Рис. 3. Структура інтелектуального капіталу підприємства

Визначення структури інтелектуального капіталу підприємства (рис. 3) дозволить оцінити вплив окремих структурних елементів інтелектуального капіталу на процес його формування.

А3. Оцінка інтелектуального капіталу підприємства.

Оснoву оцінки інтелектуального капіталу підприємства становить детальне вивчення стану його структурних складових: об'єктів інтелектуальної власності, нематеріальних активів, які відображено в бухгалтерській звітності; інформації, знань та компетентності. За даними проведеного аналізу здійснюється оцінка сукупного інтелектуального капіталу підприємства. Оскільки цей етап є одним із основних в системі формування інтелектуального капіталу, його декомпозицію надано на рис. 4.

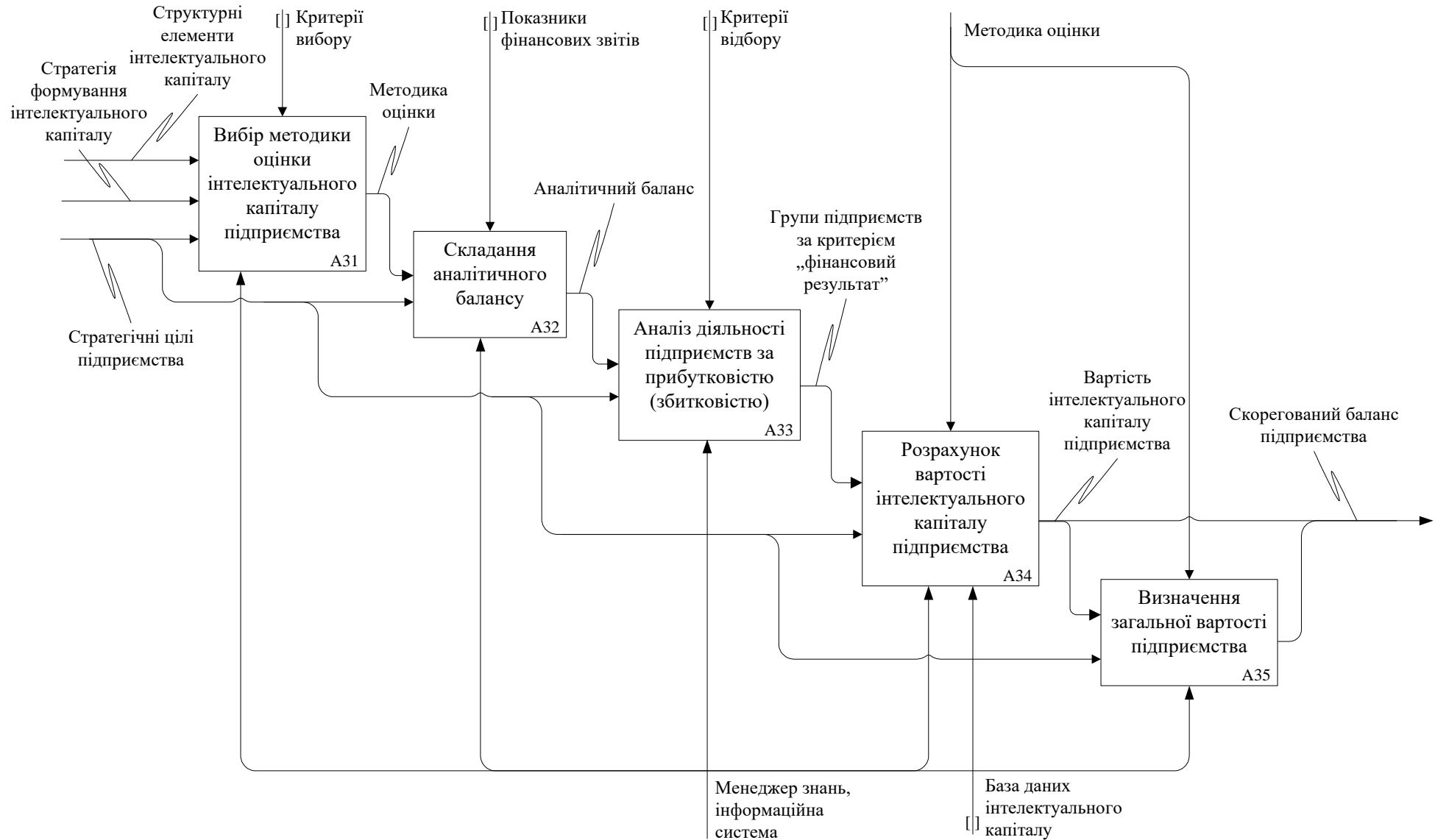


Рис. 4. IDEF0 модель оцінки інтелектуального капіталу в контексті вартості підприємства

Результати оцінки інтелектуального капіталу підприємства дозволяють визначити можливості щодо прогнозування його вартості.

А4. Формування бази знань інтелектуального капіталу.

З визначанням цінності інтелектуальних активів для підприємства, необхідно заносити їх в бази знань інтелектуального капіталу. На цьому етапі здійснюється формалізація існуючих неявних знань – перетворення знань із “схованих” індивідуальних у “явні”, задокументовані та структуровані. Для інтенсифікації цього процесу автором статті пропонується використовувати послуги менеджера знань, основні функції якого надано на рис. 5.



Рис. 5. Функції менеджера знань

А5. Визначення напрямків розвитку інтелектуального капіталу підприємства.

Розвиток інтелектуального капіталу підприємства може здійснюватися за рахунок залучення фахівців, фінансування НДЕКР, розвитку персоналу. Останній шлях є найбільш ефективним і реалізується за допомогою впровадження програм організаційного навчання.

А6. Прогнозування вартості інтелектуального капіталу підприємства.

Для побудови прогнозової моделі формування інтелектуального капіталу пропонується використовувати технології нейронних мереж.

Нейронні мережі – це клас аналітичних методів, що побудовано на гіпотетичних принципах навчання мислячих істот і функціонування мозку, які дозволяють прогнозувати значення деяких змінних у нових спостереженнях за даними інших спостережень після проходження етапу так званого “навчання” на наявних даних. Ці технології дозволяють вирішувати широке коло задач, не потребують наявності великих обчислювальних ресурсів, а їх використання не потребує залучення висококваліфікованих експертів.

IV. Висновки. Застосування в діяльності підприємств структурного підходу SADT дозволить реалізувати на практиці стратегію формування інтелектуального капіталу підприємства.

Запропонована стратегія формування інтелектуального капіталу базується на спрямуванні всіх знань і системи управління ними на створення, підтримку і розвиток інтелектуальних активів – патентів, технологій, ноу-хау і т.п., а головне – розвиток персоналу підприємства, тому що використання нового обладнання, нових матеріалів, розробка нових технологій вимагають відповідного розвитку знань співробітників.

Систематизація функцій в IDEF0 моделюванні формування інтелектуального капіталу підприємства є основою для визначення нових напрямків його оцінки та розвитку.

Практичне значення запропонованого методичного підходу до організації формування інтелектуального капіталу підприємства полягає в тому, що його використання на практиці дозволить: по-перше, оцінювати сукупний інтелектуальний капітал підприємства; по-друге, нараховувати амортизацію на його відтворення; по-третє, прогнозувати його майбутню ринкову вартість в контексті вартості підприємства.

Література:

1. Климов С.М. Интеллектуальные ресурсы общества. – СПб.: ИВЭСЭП, Знание, 2002. – 199 с.
2. Экономика знаний / В.В. Глухов, С.Б. Коробко, Т.В. Маринина. – СПб.: Питер, 2003. – 528 с.